

DET KONGELIGE
FORSVARSDPARTEMENT

Kunnskapsdepartementet
Postboks 8119 Dep.
0032 OSLO

Deres ref.:
21/3640-

Vår ref.:
2021/1351-5/FD V 3/SEJ

Dato:
01.10.2021

Høring - Forslag til endringer i universitets- og høyskoleloven, fagskoleloven og opplæringsloven

Forsvarsdepartementet (FD) viser til brev av 2. juli 2021 vedlagt høring om ovennevnte.

FD registrerer at det foreslås en rett til permisjon fra studiene ved tjeneste etter forsvarsloven § 17. Dette foreslås regulert i uhl. § 4-3 c første ledd. Det foreslås videre i andre ledd at permisjon etter uhl. § 4-3 c første ledd i utgangspunktet innvilges for inntil to semestre. Det åpnes for at lengre permisjon kan innvilges ved førstegangstjeneste som overstiger to semestre.

FD er positive til at det foreslås å lovfeste en rett til permisjon fra studier ved militærtjeneste. Departementet er enig med Kunnskapsdepartementet i lovforslaget.

FD har innhentet innspill fra Forsvarsstaben i anledning saken. Vi vedlegger her det faglige innspillet Forsvarsstaben har fått fra Forsvarets høyskole om endringene.

Med hilsen

Kjersti C. Klæboe (e.f.)
ekspedisjonssjef

Severin Vikanes
avdelingsdirektør

Postadresse:
Postboks 8126 Dep.
0032 Oslo

Kontoradresse:
Glacisgata 1
Oslo

Telefon:
23 09 80 00

Saksbehandler:
seniorrådgiver Stine Engelberth Johansen
Seksjon for felles juridiske tjenester

E-postadresse:
postmottak@fd.dep.no

Webside:
www.regjeringen.no/fd

Org.nr.:
972 417 823

Dokumentet er elektronisk godkjent og signert, og har derfor ikke håndskrevne signaturer.

Vedlegg:

1 Innspill fra FHS til høring

Kopi til:

Forsvarsstaben

Forsvarets høgskole

saksbehandler
alina Heia
stab/FHS
eia@mil.no

Vår dato
2021-09-30

Vår referanse
20XX/

Tidligere dato

Tidligere referanse
DOCULIVE

Til

Kopi til

Forsvarsdepartementet

FST/UK

Forslag til endringer i universitets- og høyskoleloven, fagskoleloven og opplæringsloven

1. Bakgrunn og generelle betraktninger

Kunnskapsdepartementet (KD) sendte den 2.7.2021 forslag til endringer i lov 1. april 2005 nr. 15 om universiteter og høyskoler (universitets- og høyskoleloven), lov 8. juni 2018 nr. 28 om høyere yrkesfaglig utdanning (fagskoleloven) og lov 7. juli 1998 nr. 61 om grunnskolen og den vidaregående opplæringa (opplæringsloven), på høring.

Forsvarets høgskole oppfatter generelt de fleste av endringene som en velkommen og nødvendig opprydding i en lov som har fremstått som noe fragmentert.

2. Drøfting

a. NOKUT

KD omorganiserer styringen av statlige universiteter og høyskoler. NOKUT blir berørt av omorganiseringen og regjeringen har besluttet at NOKUT skal videreføres og rendyrkes som et tilsyns-, akkrediterings- og kvalitetssikringsorgan. Oppgaver som ikke er direkte tilknyttet tilsyns- og akkrediteringsoppgavene, overføres til direktoratet.

Forsvarets høgskole (FD) stiller seg positiv til endringene i loven knyttet til NOKUTs oppgaver. Vi mener det er hensiktsmessig at NOKUT rendyrker sin tilsyns- og akkrediteringsrolle.

b. Faglig oppfølging av studentene – utdanningsplan

I 2015 gjennomførte Riksrevisjonen en undersøkelse av studiegjennomføring i høyere utdanning, og hovedkonklusjonene var at gjennomføringen og gjennomføringsgraden er svak. Et sentralt funn i rapporten fra Riksrevisjonen var at utdanningsplanene ikke hadde fungert som et virkemiddel for økt progresjon, og at de heller blir tilpasset studentenes situasjon enn å tjene som et middel for å styre studentene i retning av normerte studieløp. Departementet foreslår derfor at formålet med utdanningsplanen bør fremgå tydeligere av lovteksten og at institusjonenes ansvar overfor studentene når det gjelder den faglige oppfølgingen presiseres.

Dette forslaget fremstår som en utilstrekkelig løsning på et stort og komplekst problem. FHS kan ikke se hvordan en lovbestemmelse alene skal sikre at flere studenter gjennomfører studiene sine. Bestemmelsen ansvarliggjør heller ikke den enkelte student. I Reform 94 står det at *“de unge må gradvis få øket ansvar for opplegg og gjennomføring av egen læring”*, og at *“utdanningen skal ikke bare overføre lærdom – den skal også gi elevene kompetanse til å skaffe og vinne ny kunnskap.”* Det er fra vår side vanskelig å se at en endring av formålsbeskrivelser og

Postadresse

Postboks 800 Postmottak
2617 Lillehammer
Norge

Besøksadresse

Akershus festning bygn. 13 /
0015 OSLO
Norge

Sivil telefon/telefaks

Militær telefon/telefaks (FDN)

E-post

postmottak@mil.no

Internett

www.forsvaret.no

generell oppfølging av studenter i seg selv kan løse det komplekse problemet med gjennomføringsgrad i høyere utdanning.

Vår erfaring, som en profesjonsutdanning med meget høy gjennomføringsgrad, er at en viktig faktor for dette spørsmålet er klarhet og forventninger av arbeidshverdagen under og etter studiene. Dette er mulig for en øremerket profesjonsutdanning, men vanskeligere for mer generelle utdanninger der tilknytningen til arbeidslivet er mindre klart. Videre er vår erfaring at en tidlig innføring i profesjonens kjerneverdier sikrer en høyere grad av ansvarliggjøring inn mot studiene, noe som igjen er lettere for profesjonsutdanninger. FHS' erfaring er også at gjennomføringsgrad henger sammen med våre studenters rettigheter og plikter, og at studentene er opptatt av å ansvarliggjøre læringsstedet (FHS) mot de lovede rettigheter og plikter.

Vår erfaring er videre at en klar forståelse av studiets forhold til arbeidslivet og studentenes studiehverdag bidrar til et økt eierskap til utdanningen. Konseptet med eierskap, ut over ansvar for egen læring, er f.eks. beskrevet av professor Sibel Erduran ved Universitetet i Oxford, en internasjonalt anerkjent ekspert på naturfagundervisning (*science education*) tilknyttet Naturfagsenteret ved UiO.¹ En av de viktigste erkjennelsene fra den eksisterende utdanningsforskningen er at elevene må føle et eierskap til sin egen læring, ikke bare «ansvar for egen læring». Dette gjøres ved studentaktiv undervisning for å skape engasjement rundt undervisning og utdanning. FHS mener prinsippene fra Reform-94 fremdeles er hensiktsmessige og at studentene bør få et økt eierskap til den høyere utdanning de tar.

I 2019 la regjeringen frem NOU 2019:12 Lærekraftig utvikling – Livslang læring for omstilling og konkurranseevne. Det fremkommer av meldingen at vi skal gå fra et system der vi primært lærer først og jobber etterpå, til et system der vi lærer hele livet og jobber underveis. Dette er en naturlig konsekvens av en stadig mer omfattende akkumulering av kunnskap og økt behov for raskere endringer på mange områder. Dette krever dog en klarhet i hvilke krav og egenskaper som utdanningen stiller studentene overfor. Det er i studentenes interesse å tidlig tilegne seg ansvar for egen læring, disiplin og struktur, slik at vedkommende har verktøyene til å lære hele livet. FHS utdanner eksempelvis ledere for fremtidens forsvar, ledere som i ytterste konsekvens må ofre eget eller andres liv i tjeneste for Norge. Ansvar og disiplin er svært viktig i våre studenters fremtidige yrker og må inngå som et grunnelement i utdanningen.

Videre mener FHS at gjennomføringsgrad henger sammen med hvordan utdanningen konkret knyttes til etterfølgende praksis. Gjennom studieløpet på FHS får studentene mye praksis sammenlignet med sivile studier. De får prøve seg ved de reelle avdelingene de skal jobbe ved, de får teste teori på reelle problemene og får teste relevansen av sin utdanning. Det er dette som danner grunnlaget for en konkret oppfølging av utdanning og vil skape en dannelses- og modningsprosess, der studentene får relevant oppfølging og veiledning.

I stedet for en vektlegging av læreplaner og generell oppfordring til oppfølging, mener FHS derfor at sektoren bør se på lærings- og vurderingsmetoder, innføre praksis og trainee-aktiviteter, slik at studentene tidlig forstår hva de kan bruke kunnskapen til senere og hva et

fremtidig yrke innebærer. Alt for å gi studentene et større eierskap til utdanningen, noe vi mener er det sentrale for gjennomføringsgraden.

c. Universell utforming

Departementet foreslår å omformulere gjeldende bestemmelse om universell utforming siden dette ikke lenger bare er et prinsipp, men et konkret rettslig krav som følger av likestillings- og diskrimineringsloven § 17.

FHS mener at ny § 4-3 b er uryddig. Overskriften er *Individuell tilrettelegging ved funksjonsnedsettelse og særskilte behov*, men den nevner også særskilt omsorg for mindreårige barn, samt fysiske, psykososiale og læringsmessige utfordringer av en vesentlig, midlertidig karakter, nedover i bestemmelsen.

For det første viser § 4-3 til kravet om universell utforming, og dermed bør § 4-3 og § 4-3b henge bedre sammen. Hva er generell universell utforming og hva er særskilt tilrettelegging for den enkelte. Kanskje det er slik at skolen har et krav om universell utforming som gjør at mennesker med nedsatt funksjonsevne ikke behøver å gå igjennom en søknadsprosess for å få særskilt tilrettelegging.

For det andre definerer Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir) nedsatt funksjonsevne som tap av, skade på eller avvik i en kroppsdel eller i en av kroppens psykologiske, fysiologiske eller biologiske funksjoner. Mennesker med nedsatt funksjonsevne er imidlertid en svært sammensatt gruppe med ulike utfordringer. Dermed ser FHS ikke behovet for å ramse opp fysiske, psykososiale og læringsmessige utfordringer av en vesentlig og midlertidig karakter i tillegg til funksjonsnedsettelse. Bufdir viser til at mennesker med nedsatt funksjonsevne er en svært sammensatt gruppe med ulike utfordringer, og FHS mener derfor at en bestemmelse om særskilt tilrettelegging bør ha en ordlyd som rommer samtlige i denne sammensatte gruppen.

Vi foreslår følgende ordlyd:

§ 4-3 Læringsmiljøet ved institusjonen

(1) Styret har ansvar for at læringsmiljøet på institusjonen er fullt forsvarlig ut fra en samlet vurdering av hensynet til studentenes helse, sikkerhet og velferd. Utformingen av det fysiske læringsmiljøet skal skje i henhold til krav til universell utforming. Plikten til universell utforming gjelder ikke utforming som innebærer en uforholdsmessig byrde, jf. likestillings- og diskrimineringsloven § 17.

(2) Dersom enkelte studenter har behov utover skolens utforming av det fysiske læringsmiljøet kan de søke særskilt tilrettelegging etter § 4-3 b.

§ 4-3 b Ny overskrift: Særskilt tilrettelegging

(1) Studenter med nedsatt funksjonsnedsettelse kan søke om særskilt tilrettelegging av lærested, undervisning, læremidler og eksamen, for å sikre likeverdige opplærings- og utdanningsmuligheter.

(3) Studenter som har omsorg for mindreårige barn, har krav på særskilt tilrettelegging.

(3) Retten i første og annet ledd gjelder ikke tilrettelegging som innebærer en uforholdsmessig byrde for institusjonen. Når institusjonen skal vurdere om tilretteleggingen innebærer en uforholdsmessig byrde, skal det særlig legges vekt på dens effekt for å bygge ned barrierene for studenter med funksjonsnedsettelse, de nødvendige kostnadene ved utformingen og institusjonens ressurser.

d. Permisjonsadgang

FHS stiller seg positiv til en lovhjemmel som gir studentene mulighet til å søke permisjon. Det gjør ordningen mer tydelig, og lettere å forvalte.

3. Konklusjon

Overordnet er FHS godt fornøyd med forslaget til ny UH-lov og ønsker endringene velkommen. Vi støtter også rendyrkingen av NOKUT som et nasjonalt organ for kvalitet i utdanningen.

Vi er dog skeptiske til troen på at endringer i lovtekster vil medføre større grad av ansvarliggjøring av dagens studenter. Vi har ingen innvendinger mot endringene, men påpeker at dette er et større problem som bør følges opp med ulike tiltak for å sikre større grad av ansvarliggjøring av den enkelte.

For universell utforming kommer vi med konkrete tekstlige forslag som vi mener vil løfte loven på beste måte.

Tor-Erik Hanssen (PhD)
Dekan, Fagstab /FHS